

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

XXIX. Vtrum Dæmones verè crucientur igne inferni?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

electioni semel conceptæ, eandemque semper facere, & continuare electionem. Quia videlicet non subeunt varias, ac dispartes dispositiones naturales, temporis decursu, sicut homines, sed semper eodem modo permanent, & physicè propter simplicitatem, puramque spiritualitatem naturæ suæ, & intentionaliter propter deiformem, ut loquitur Dionysius cap. 4. de diu. nom. intellectum eorum. Non igitur tenet paritas quoad hoc punctum inter Angelos, & homines, nec fuisset conueniens, sed prorsus inutile, si Angelis peccantibus concessa fuisset, sicut utiliter conceditur hominibus, longior mora via pro peragenda penitentia. Quam nimirum nunquam peragere possent propriè talem, seu salutarem, ut ostensum est. Idemque dicitur de longiori experimento bonorum Angelorum pro augmento meriti. Quod scilicet augere nullatenus possent, utpotè expertes nouæ libertatis ad omissionem continuationis, & ad continuationem operis meritorij. Ad 4. constat ex dictis supra præfertim art. 10.

Ad 5. Conuenientia Angelorum cum homine, quæ intellectualis est, est tantum generica. Atque homine ratione suæ differentia specificæ subiaceret multiplici varietati cognitionum, & apprehensionum circa obiecta quælibet etiam purè intelligibilia, atque inuariabilia secundum se. Quia illa cognoscit dependenter à phantasia, & per discursum. Apprehensio autem phantasiæ variatur quoad modum repræsentandi eadem obiecta per momenta singula propter variationem, tum obiectorum sensibilium, quæ successiue occurrunt diuersa, & diuersimodè eadem, tum dispositionis naturalis in corpore, quæ inducit diuersum repræsentandi modum in eadem phantasia. Similiter discursus est irrequietus, & progreditur, ac regreditur modis innumerabilibus. Angeli autem ex neutro capite sunt variabiles in apprehensione obiectorum, & modo illa repræsentandi. Vnde patet, paritatem esse nullam.

QVÆSTIO XXIX.

Vtrum demones verè crucientur igne inferni?

IDENTVR non verè cruciari, sed in sensu metaphorico accipienda esse quæcumque dicuntur in sacris litteris de tortura dæmonum per ignem 1. Quia aliàs etiam frequenter accipitur ignis metaphoricè in sacra scriptura, ut Luca 3. Matt. 3. vbi dicitur de Christo Domino: *ipse vos baptizabit in spiritu Sancto, & igne*. Hic enim ignis exponitur in sensu metaphorico, ut dictum est quæst. 39. de sacram. ad 1. Verùm virgentiora sunt in hunc scopum testimonia quædam scripturæ, quæ loquuntur de igne inferni cum metaphora manifesta. Primum est ex Luca 16. vbi diues damnatus exclamat: *Quia crucior in hac flamma*, & mox additur, quod eleuans oculos suos vidit Abraham à longè: & quod precatus eum sit dicens: *Mitte Lazarum, ut intingat digrum suum in aquam, & refrigeret linguam meam*. Circa quæ Augustinus lib. 21. de Ciu. cap. 10. sic virget sensum metaphoricum: *Dicerem quidem sic arduos sine ullo suo corpore spiritus, sicut ardebat apud inferos ille diues, quando dicebat, Crucior in hac flamma, nisi conuenienter responderi cernerem, talem fuisse illam flammam, quales oculi, quos leuauit, & Lazarum vidit, qualis lingua cui humorem exiguum desiderauit infundi, qualis digitus Lazari, de quo id sibi fieri postulauit, vbi tamen erant sine corporibus anime*. Sic ergo incorporealis

est illa flamma, quæ exarsit, &c. Alterum testimonium est ex Isaia 66. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur*: Quæ verba pœnis damnatorum accommodat Christus Dominus Marci 9. 42. Manifestum autem est vermes ibi accipi in sensu metaphorico, uti ab omnibus indubitanter accipiuntur. Nec nisi distortè, ac violenter accipi potest ignis in sensu proprio, & vermis in metaphorico, vbi uterque eodem modo exprimitur in eadem periodo, & cum iisdem omnibus circumstantiis. Postremo nomine ignis significatur tota pœna, vel certè præcipua damnatorum spirituum, sicut & corporum, ut colligitur ex Matth. 25. vbi illis verbis exprimentibus totum, vel certè præcipuum præmium beatorum: *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum*. Contraponuntur à Christo Domino hæc alia: *Ite maledicti in ignem æternum*. Per quem proinde ignem necesse est intelligere totam similiter, vel certè præcipuam pœnam damnatorum, uti intelligendam esse putat inter alios D. Thomas in 4. dist. 50. quæst. 1. a. 1. ad 1. Certum autem est, pœnam damnatorum, vel totam, vel præcipuam non nisi metaphoricè ignem dici posse, cum constet præcipuam pœnam esse priuationem visionis Dei. Ergò metaphoricè, & non in sensu proprio cruciantur demones igne inferni.

2. Ignis inferni nec physicè cruciari potest spiritus, nec intentionaliter. Non quidem physicè. Quia spiritus non est capax, qui vel comburatur, vel nimium calefiat, sicut corpus inanime non est capax, quod informetur speciebus intentionalibus, aut ut intelligat, vel sentiat. Quæ paritas omnino conuenit. Quia utrobique est par extremorum distantia, ac diuersitas quoad genus rei. Sed nec intentionaliter cruciari potest. Quia vbi nullum est verum, ac reale nocumentum, nulla potest esse apprehensio contritiua, nisi purè imaginaria, aut intellectualis deceptor, apprehendens obiectum per species alienas. In dæmonibus autem, nec imaginatio habet locum, cuius sunt expertes, ut dictum est supra, nec deceptio ratione specierum alienarum, cum ignem, omnemque eius operationem cognoscant immediate, & videant per species proprias. Præterea non decet Deum, ut cruciet per apprehensionem, & cognitionem falsam. Quia hoc est proprium non habentis vires sufficientes ad plectendum verè, & realiter, atque independentem ab omni fallitate, quantum par est. Qui defectus virum adscribi Deo nequaquam potest.

3. Angeli boni non delectantur rebus vllis corporalibus, nec aliqua eiusmodi delectatio est beatitudo, aut pars beatitudinis eorum. Ergò neque demones cruciantur rebus vllis corporeis, nec aliquis eiusmodi cruciatus est pœna, aut pars pœnæ eorum. Antecedens videtur supponi communiter, ut certum. Patet consequentia. Quia impium est credere, Deum plura adhibere ad torquendum, quàm ad beatificandum, nec totidem modis indulgere plenitudini gaudiorum in beatis, quot modis cumulat cruciatus & dolores malorum spirituum.

4. Quatuor Doctores Ecclesiæ docent ignem inferni non esse materiale, qualis est iste noster, quo utimur mortales. De Augustino constitit iam in primo argumento. Hieronymus ad verba Isa. 66. ibidem indicata: *Vermis, ait, qui non moritur, & ignis qui non exstinguitur, à plerisque conscientia accipitur peccatorum, quæ torqueat in suppliciis constitutos*. Clarius significat idem, Gregor. lib. 15. moral. cap. 17. ad illud: *Denotabit eum ignis*. Ignis, inquit, corporeus, ut ignis esse valeat, corporeis indiget fomentis; non vero ignis gehemæ, cum incorporeus sit. Ambrosius denique lib. 7. in Lucam, ad cap. 14. §. 3. clarissimè idem pronunciat, concludens: *Ergo neque corporalium stridor aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporalium, neque ver-*

nis est corporalis. Recedendum autem nequaquam est ab vnanimi consensu sanctorum quatuor Doctorum Ecclesiae.

Art. 1. Respondetur. Circa beatitudinem Angelorum, & poenam demonum vix quidquam opus est dicere, præterquam de tortura demonum per ignem. Quia cetera sunt communia Angelis, & demonibus cum hominibus beatis, ac reprobis, de quibus dictum est alibi. Quapropter Angelorum beatitudo quoad suum conceptum essentiali consistit in visione Dei, iuxta illud Matthæi 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei.* Quoad conceptum verò secundarium, ac integralem constituitur per dilectionem, & fruitionem Dei. Ac demum quoad conceptum accidentalem in aggregatione rerum omnium creaturarum, quatenus placentium ipsis. Quæ patent ex quaest. 3. & 4. de act. hum. Poena demonum consistit proportionaliter in priuationibus contrariis eorum bonorum. Inquam autem eorum bonorum. Quia bona naturæ Angelicæ debita ex exigentia eius determinata, non sunt ablata demonibus, dicente Dionysio cap. 4. de diu. nom. par. 4. naturalia in demonibus mansisse integra, eaque esse splendidissima. Vnde species retinent, quas accepere ante peccatum, obiectorum omnium naturalium, eaque cognoscunt comprehensiuè, sicut prius, nec quoad veritates speculatiuas ordinis naturalis vllam iacturam passi sunt. Sed neque quoad veritates practicas obtenebrationem patiuntur maiorem, quam quæ consequitur necessario ad obstinationem asseram quaestione præcedenti, in primo peccato, ratione cuius omnia ordinantur ad primum finem superbiæ, & inuidiæ primitus conceptæ, omniaque cetera trahentis ad scopum suum. Solis itaque priuati sunt in integrum donis supernaturalibus tum propriis beatitudinis, quam nunquam habuerunt, tum propriis viæ, quæ amiserunt per peccatum. Id præterea est commune spiritui cum hominibus, vt magnitudo bonitatis repertæ in beatitudine bonorum, atque delectationis inde redundantis sit incomparabiliter maior, quam tota malitia, & vis contristandi, quæ inest poenæ reprobis. De qua cõparatione dictum est ex professo q. 35. de Deo ab art. 5.

Art. 2. His igitur ita constitutis ex communi, ac indubitato consensu, sola superest difficultas de tortura demonum per ignem, & de modo, quo is illos cruciat, aut cruciare omnino potest; Circa quod quatuor dicenda sunt. Primum, idque certissimum est, demones aliquo vero, ac reali modo cruciari per ignem verum, ac realem, & qui hac voce communiter significatur in sensu proprio. Hæc veritas fundatur in multis, & claris testimoniis scripturæ doctis, animas damnatorum, de quibus ante reditum ad corpora, est eadem ratio, atque de demonibus, ipsorumque demones puniri igne inferni. Atque hæc testimonia accipienda esse in sensu proprio constat, tum ex eorum contextu, tum maxime ex communi Sanctorum PP. intelligentia, à qua recedere non licet, iuxta documentum traditum à Conc. Trid. sess. 4. monente præterea Augustino lib. 3. de doctr. christ. cap. 10. & 11. Scripturam esse intelligendam in sensu proprio, ubicumque non cogit ad metaphoricum, vel aliud patentius eiusdem scripturæ testimonium, vel ratio euidens. Quorum neutrum adest in præsent. Testimonia illa frequentia scripturæ, & prædictus communis sensus, ac interpretatio Sanctorum PP. de vero igne inferni, veroque per ipsum cruciatu omnium damnatorum, habentur apud Suarez lib. 8. cap. 12. Verum hic syllogismus, cuius vtrique præmissa apparet certa ex fide, est eam in rem efficacissimus. Homines damnati resumptis post diem iudicii corporibus puniuntur igne corporeo, & punitione proprie talibus, vt liquet ex Eccles. 9. *vindicta carnis impij ignis*

nis, & vermis. Iudith. 16. *Dabit ignem, & vermes in carnes eorum, vt urantur, & sentiant usque in sempiternum.* Et Apocal. 14. 18. 19. 20. & 22. sæpius describitur infernus, vt *stagnum ardens igne, & sulphure*, similiaque dicuntur 2. ad Thessal. 1. 2. Petri 3. & in episto a Iudæ. Atqui idem ignis est communis æmilibus, eorumque torturæ inferuit, vt liquet ex illa supremi Iudicis vltima sententia Matthæi 24. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui parati estis diabolo, & Angelis eius.* Et Apocal. 20. *Diabolus missus est in stagnum ignis, & sulphuris, vbi & Bestia, & Pseudopropheta cruciabuntur die, ac nocte in sæcula sæculorum.* Igitur demones non minus, quam homines verè cruciantur vero igne corporeo; quandoquidem respectu corporum nulla est necessitas, aut etiam probabilis ratio, vt ignis accipiat metaphorice; idem verò ignis diserte asseritur cruciator, & punitor demonum.

Art. 3. Dicendum rursus est, demones non cruciari igne corporeo, vel ipsis recipientibus in se per potentiam obedientialem passiuam, calorem, & ardorem, aut aliquam aliam qualitatem materialem producibilem naturaliter ab igne, vel eodem igne agente, ac inducente per potentiam obedientialem actiuam, qualitatem aliquam spirituales purè physicam, quæ conaturaliter recipiatur in demonibus, eisdemque angat, & cruciet ad eum modum, quo homo angitur, & cruciatur ab igne, igneisque qualitibus. Constat hoc ex principio vniuersali tradito quaest. 21. 22. & 23. de sacram. vbi ostensum est, nullam causam efficere, nullumque subiectum recipere posse obedientialiter vllis effectus, aut formas, præterquam affines effectibus, & formis sibi connaturalibus, quoad perfectionem, & munus proprium, & peculiare, seu differentiale eorundem connaturalium vnicuique causæ, & subiecto effectuum, & formarum. Patet nimirum qualitatem purè spirituales, & purè materialem ac corpoream participes nequaquam esse posse eiusmodi affinitatis, ac similitudinis mutue. Huiusmodi argumento probant communiter Theologi cum D. Thoma 1. p. quaest. 12. art. 2. & ostensum à nobis est quaest. 11. de Deo ad 3. non posse oculos corporeos deuari ad videndum Deum, aut aliquod aliud obiectum spirituale. Nec apparet quo pacto absque inconsequentia nota contradicant nihilominus in præsent. nonnulli ex iisdem Theologis conclusioni positæ quoad alterutram ipsius partem.

Art. 4. Dicendum tertio est ignem corporeum inferni cruciare physicè demones modo aliquo vero, ac reali, & non solum per puram apprehensionem contristatiuam, quasi imaginariam, vt contingit contristari, & angere vehementer homines, præsertim in somnis, apprehensione, ac imaginatione terribili, quæ re ipsa non subsistunt. Hoc docet imprimis Augustinus lib. 21. de Ciuit. cap. 10. ante med. *Cur enim non dicamus, quamuis miris, tamen veris modis etiam spiritus incorporeos posse poenâ corporalis ignis affligi? si spiritus hominum, &c.* Quod ipsum deinde repetit, & exponit iterum, atque iterum ibidem. Similiter Gregorius lib. 9. moral. cap. 38. *Requæ, inquit, inferni claustra tenebrosa terra nominantur, quia quos puniendos accipiunt, nequaquam poenâ transitoria, vel phantastica imaginatione, sed vltione solida cruciantur.* Ratio est. Quia impossibile est, vt demones apprehendant, & quasi imaginentur terribilia, quibus non afficiuntur re ipsa, ac si re ipsa afficerentur, vtque ita inani cogitatione angantur, sicut accidit hominibus, præsertim dormientibus, sed necessario discernunt vera à falsis, nec sunt deceptionis capaces magis, quam sensus exterior est capax, vt fallatur circa proprium sensibile, nulla præsertim existente similitudine obiecti, quod re ipsa adest, cum eo quod apprehenditur. Quo profecto modo se haberet ignis nihil

hil re ipsa nocens physicè respectu ignis apprehensi, ut nocentis, & cruciantis.

Art. 5. Dicendum denique est, cruciatum dæmonum per ignem corporeum communem corporibus hominum reprobatorum fieri per physicam ipsorum alligationem ad eundem ignem, seu per vniionem mutuam vtrorumque alligatiuā in ordine ad locum. Hanc sententiam docet D. Thomas in hac quæst. 64. art. 4. præsertim ad 3. & in 4. dist. 44. quæst. 3. & alij plur es Theologi vtrouque. Huc proculdubio pertinet celebris sententia Gregorij lib. 4. dialog. cap. 29. *Teneri autem spiritum per ignem, dicimus, ut in tormento ignis videndo, atque sentiendo puniatur. Ignem namque eo ipso patitur, quod videt, & quia cremari se aspicit, crematur.* Teneri enim spiritum per ignem, nihil aliud esse potest, quam spiritum inseparabiliter igni alligati. Nec ignem ideo pati, quia videt, & ideo cremari, quia aspicit se cremari, aliud esse potest, quam videre se indissolubiliter igni addictum esse, atque hac ipsa visione contristari, & angere vehementer tanquam vera representatione obiecti sibi physicè dissoni, ac dedecentis. Quia de causa immediatè addit: *Sicque fit, ut res corporea incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor, ac dolor insibilis trahitur: ut per ignem corporeum mens incorporea etiam in corporea flamma crucietur.* Ac demum in fine capituli: *Quisnam, inquit, sapiens reprobatorum animas teneri ignibus neget?*

Art. 6. Ratio possibilitatis huiusmodi torturæ est. Quia negari in primis minimè potest, quin dæmones sint vniibiles corporibus vniione purè aggregatiua in ordine ad locum, quandoquidem dictum est cum communi supra quæst. 7. Angelos naturaliter posse assumere corpora per veram sui vniionem cum ipsis in ordine ad locum præcisè. Quid? quod huiusmodi alligationem videtur apertè docere Apostolus Iudas in sua epist. vers. 6. dum dicit: *Angelos vero, qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni dei, vinculis æternis sub caligine (ignis tenebrosi) reseruauit.* Et 2. Petri 2. 4. *Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni (ignis, & sulphuris) detractos in tartarum tradidit cruciandos.* Dubitari deinde non magis potest eiusmodi alligationem spirituum ad ignem inferni esse valdè molestam, atque vehementer contristatiuam, atque cruciatiuam respectu ipsorum, idque duplici de causa. Quarum altera est, quia talis alligatio plurimum contradicit connaturali spirituum libertati, & amplè indifferentiæ, ut absoluantur ab omni corpore, utque assumat hæc, vel illa corpora. Assumat verò quodlibet ex illis dominando eisdem, nullamque patiendò seruitutem inuitabilem, ac inuoluntariam respectu eorumdem. Altera causa est, quia eadem alligatio contradicit non minus, tum naturali eorum excellentiæ, qua sunt vsque adeo superiores corporibus, tum maxime superbiæ eorumdem peccaminosa, qua effertur ab initio. Cum enim ille ipse ignis sit instrumentum Dei ad puniendos homines peccatores, & inimicos Dei, adeoque vilissimos, summaque infamia summe contemptibiles, nequit non esse permolestum sublimitati spirituum, eorumque arrogantia, quod inseparabiliter alligantur eidem igni, nec possint dissolui ab instrumento tortore hominum pessimorum, & quod iisdem sint æternum adfuturi cum societate eiusdem flammæ vtrouque indiscriminatim tenentis, atque vinculis indissolubilibus apprehendentis æternum. Dubitari igitur minimè potest, quin dæmones cruciari plurimum, & vehementer torqueri possint per eiusmodi alligationem ad ignem inferni.

Art. 7. Ratio autem, ob quam conueniens fuerit ex natura ipsa rei, ut dæmones torquerentur per talem alligationem ad ignem, desumitur ex eo quod modus pœnæ sequitur modum culpæ, sicut pœ-

na simpliciter, sequitur culpam simpliciter iuxta illud Apocal. 18. 6. *In poculo, quo miscuit, miscete illi duplum. Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum dare illi tormentorum, & luctum.* Et Sap. 11. 17. *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Et Ierem. 50. 20. *Iuxta omnia, quæ fecit, facite illi.* Peccatis autem hominum, & Angelorum est communis auersio à Deo, & contemptus donorum spiritualium. Vnde vtrique similiter priuantur visione Dei, donisque omnibus supernaturalibus. Sed quoad abusum rerum corporalium est magnū discrimen inter spiritum humanū, & Angelicum. Quia spiritus humanus vnitur corpori vniione per se, eoque mediante delectatur rebus corporalibus, eorumque actione, & passione afficitur intrinsecè. At Angelus vnitur corporibus vniione tantū aggregatiua in ordine ad locum, proptereaque non afficitur intrinsecè actione, & passione corporalium delectabilium, totiusque abusus peccaminosus circa illa consistit in actione, qua illis dominatur in ordine ad fines suos prauos. Hac igitur de causa oportuit, ut homines paterentur in inferno ab igne, aliisque agentibus materialibus per qualitates ab eis productas, atque inhærentes physicè hominibus, eisdemque molestas, ac nociuas. At respectu dæmonum solum oportuit, ut vis eorum dominatiua supra corpora, quoad motum localem, de qua dicitur q. 1. conuerteretur in feruitutem per alligationem ad corpus præcipuè nociuum respectu hominis, ideoque infamatiuum, seu dehonestatiuum respectu dæmonum. Per hæc igitur patet, dæmones verè torqueri vero igne, & qualis sit torturæ modus.

Ad 1. Non dubium est, quin ignis, sicut, & alia eiusmodi fumantur metaphoricè in sacris literis. Sed non propterea licet vbique illis accommodare sensum metaphoricum. Considerandus itaque est, pro discernendo sensu legitimo, contextus, & capacitas materiæ cum collatione aliorum locorum de eadem re. His autem consideratis apparuit iam clarè, ignem inferni, eiusque vim punitiuiam, neque respectu dæmonum, & multo minus respectu hominum post diem iudicii, accipi posse in sensu metaphorico. Oppositum verò apparet de baptismo in igne, ut dictum est in illo eodem loco de Sacram. Anima verò diuitis nondum erat vnita corpori, proptereaque est probabile in verbis illis apud Lucam, cruciatum flammæ, qualem vtrique experimur in corporibus, metaphoricè significari, sed metaphora fundata in verò, & reali cruciatu, qualis nuper exposita est respectu dæmonum, estque communis animabus separatis. Quo sensu accipienda esse puto quæ dicit ea de re Augustinus. Qui tamen verum alioquin ignem, verumque eius cruciatum agnoscit in inferno, ut liquet ex verbis eius indicatis supra art. 4. Qui proinde non censet eandem metaphoram extendi posse vniuersaliter ad alia etiam loca scripturæ circa ignem inferni, & vim eius cruciatiuam. In verbis apud Isaiam probabile est, & vermem, & ignem promiscuè vsurpari metaphoricè pro cognitione, & memoria peccati præteriti vehementer afflictiua, & contristatiua. Probabile quoque est, vtrumque verbum sumi in sensu proprio. Quia nec impossibile, nec absolum est, ut veri vermes dentur in inferno sicut vera flamma, & fodient assidue corpora damnatorum, dæmones verò, & animas separatas vexent consequenter per alligationem, prout dictum est de igne. Probabile dehinc est, vermem metaphoricè, & ignem nihilominus sumi propriè. Quia ignis est magis idoneus ad torturam vniuersalem, & corporum, & spirituum, quam vermes. Quia de causa Augustinus lib. 21. cap. 9. tres istos sensus docet, ut probabiles. Sed nulla iterum consequentia est, eisdem sensibus, vel quemlibet eorū promiscuè accommodandi aliis locis scripturæ de igne inferni. In quibus ni-

mirum

mirum deest ea coniunctio ignis cū verbis, simulque adfunt alia, quæ sensum proprium specialiter exigunt, vt ostensum est supra. Demum comparatio illa inter regnum beatorum, & ignem reproborum nihil continet. Quia frequenter significatur sine metaphora totum per partem, & substantialia per accidentalibus illis inseparabiliter adiuncta. Conceditur itaque, nomine ignis, in quem coniiciuntur maledicti, comprehendere totam eorum pœnam. Sed negatur propterea, non significari verum ignem, verumque cruciatum per ipsum; cū hæc veritas, ac proprietas sit magis idonea ad consignificandam reliquam etiam pœnam, eamque præcipuam priuationis visionis Dei, cui priuationi adiacet per se hæc alia pœna secundaria ignis.

Ad 2. Virum nobilem sedere ligatum in transtris remigum damnatorum ad id ministerium propter infamia delicta, grauissima proculdubio pœna est, & quæ angere, & contristare plus etiam possit clarissimum natalibus hominem, tametsi corporaliter non laboret, quam angat, & contristet vilissimum hominem eadem sessio, & alligatio coniuncta cum labore remigandi, aliique eius ministerij ærumnis. Nec ea pœna est phantastica, soliusque apprehensionis intentionalis, quales sunt angustia, & afflictiones somniantium horridæ, sed vera, & realis. Quidni idem proportionaliter dicatur de natura Angelica vsque adeo sublimi, ac nobili ex se, quatenus alligata igni tortori corporum scelestorum? De reliquo verum est, quod contendit, & efficaciter comprobatur obiectio, torturam dæmonum per apprehensionem intellectualem ignis subsistere nequaquam posse absque nocumento reali inducto à Deo in dæmones per alligationem ad ignem modo superius explicato. Nec valet in contrarium paritas somniantium, nisi aliquantulum modificetur. Vti modificanda proculdubio est apud Augustinum, qui ea vitur lib. 2. 1. de ciuit. cap. 10. Quia vltra rationem ponderatam superius art. 4. simul cum verbis eiusdem Augustini somniantes horribilia, non possent propterea angere, & affligi, nisi obiecta imaginationis essent verè, & realiter nociua respectu ipsius somniantis. Ergo nec dæmones angere, ac affligi vltra rationem per illam apprehensionem intellectualem ignis, nisi hic esset aliquo modo verè, ac solide nociuus respectu ipsorum antecedenter ad eandem apprehensionem.

Ad 3. Nulla vniquam ratio perluadere mihi poterit, plus, aut aliter cruciari dæmones rebus corporalibus, quam Angeli beati delectantur eisdem, aut hoc genus rerum maiorem habere, ac exercere vim nocendi, & contristandi inimicos Dei, quam vniendi ac delectandi amicos eiusdem, quamquam D. Thomas oppositum insinuare videatur de verit. q. 26. quæ est de passionibus, art. 1. ad med. Dicendum itaque est, Angelos beatos delectari statione Cælorum sibi à Deo disposita, sicut dæmones cruciantur claustris inferni, eiusque igne, nisi quod hi violenter tenentur alligati, tanquam serui nequam, Angeli verò tenentur amicaliter sola cognitione voluntatis diuinæ, propriique decoris delectatione decenti. Ratio porro ob quam magis exprimitur in sacris litteris, & diligentius exponitur à Theologis tortura dæmonum per ignem, quam delectatio Angelorum ratione augustissimi habitaculi cælestis fundatur, nisi fallor, in excessu incomparabili bonitatis, & delectabilitatis, quæ conuenit visioni, & dilectioni Dei, supra totam malitiam, quæ inest priuationi veriusque, iuxta dicta quæst. 35. de Deo ab art. 5. Hac nimirum de causa respectu Angelorum merito reputatur pro nihilo, atque despicitur sub silentio, aut cum exigua expressione delectatio perceptibilis ex rebus corporalibus; cū respectu dæmonum non sit malum vsque adeo exiguum contristatio ex eodem rerum genere. Quia videlicet pœna damni non

est malum vsque adeo præeminens huic alij secundariæ pœnæ, quæ ipsis irrogatur loco pœnæ sensus, atque huc respexisse videtur D. Thomas loco indicato. Cæterum hoc est bonis, & malis proportionaliter commune, vt neutri amittant, seu dimittant eiusmodi, aut delectationem, aut cruciatum, dum mittuntur in hunc aërem nostrum, extra, & cælum, & infernum. Quia retinent nihilominus notitiam certam, ac euidentem de habitaculo vniuscuiusque proprio, in quod redituri sunt, æternumque mansuri finitis custodia, & tentatione hominum.

Ad 4. De Augustino, & Gregorio, quatenus doctibus veritatem ignis inferni, & torturæ per ipsum constat ex verbis eorum indicatis supra art. 4. & 5. Quod in contrarium obiicitur ex Augustino, non est vniuersale, sed pertinet ad illum solum locum scripturæ de dimite, & Abrahamo, de quo iam satis dictum. Quod non tollit, quominus in aliis locis intelligat, prout intelligit, verum ignem, verumque eius cruciatum, propter diuersas diuersorum locorum circumstantias, & scopos. Hieronymus similiter loquitur, idque narratiue potius quam assertiue, de solis illis locis, in quibus vermis, & ignis simul efferuntur, circa quæ loca permissus nuper est sensus metaphoricus absque præiudicio veritatis. De reliquo idem Hieronymus epist. 59. inter errores cauendos in libris Origenis, notat, quod ignis inferni non punit in suppliciis, sed in conscientia peccatorum, eundemque errorem refellit ad Ephes. 5. ad illud, *Nemo vos seducat*. Gregorius, cum vt dictum est, clare alibi doceat, verum corporeum ignem cruciare in inferno, non aliter dicit in verbis obiectionis eundem ignem incorporeum, nisi quia est pura flamma, nec alitur corpulenta strue continui patuli, & combustibilium, vt clarius docet lib. 4. dial. cap. 31. sine Ambrosij denique expositio legitima, eademque consona præsentis dogmatis veritati est valde difficilis, sed est facilis exculatio, quatenus tempore Ambrosij non erat vsque adeo stabilita vniuersali omnium consensu veritas hæc de vero igne inferni.

QVÆSTIO XXX.

Utrum detur aliquis ordo inter dæmones?

DETVR nullus esse 1. Quia, infernus dicitur terra miseria, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, ex lib. Iob. 10. 22. Ergo in dæmonibus, quorum locus est infernus, nulla inuenitur ratio ordinis.

2. Vbi deest ordo mediorum ad finem, necessario deficit ordo mediorum inter se; sicut admissio errore in primis principiis, necessario inducit error in conclusionibus. Deest autem in dæmonibus ordo ad finem ipsorum, qui est Deus. Ergo deficit necessario in eisdem ordo etiam mediorum inter se, qui solus superest præter ordinem ad finem, ac proinde deficit in illis omnis ordo.

3. In Angelis bonis nulla est deordinatio. Ergo in malis nullus est ordo. Pater consequentia, quia sicut in bonis Angelis datur plenitudo bonitatis, cui contradicit deordinatio quælibet; ita in dæmonibus datur plenitudo malitiæ, cui similiter contradicit ordo, cū is pertineat ad rationem boni, vt docetur fuse ab Augustino cap. 3. & 4. de nat. boni.

Art. 1. Respondetur. Vbi cumque sunt naturæ inuicem inæquales, necessario reperitur aliquis ordo prioris, & posterioris in perfectione & dignitate. Rursus